

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНІВ

У сучасному суспільстві фінансова грамотність стає однією з ключових компетентностей, без якої неможливо забезпечити економічну стабільність й особистісний розвиток людини. На сьогодні система освіти спрямована на розвиток тих компетентностей, що забезпечують готовність особистості діяти ефективно в різних життєвих ситуаціях. Одним із ключових чинників такої готовності є сформована фінансова компетентність, складником якої виступає фінансова відповідальність.

Відповідно до Національної стратегії фінансової грамотності України одним із основних її пріоритетів є навчання відповідальному фінансовому життю, а серед ключових цілей Стратегії – відповідальне фінансове життя [5].

Формування фінансової відповідальності набуває особливого значення у процесі реалізації компетентісного підходу, що орієнтує навчання не лише на засвоєння знань, а й на розвиток умінь, цінностей і моделей поведінки. Саме здатність особистості приймати обґрунтовані фінансові рішення, враховуючи власні можливості, потреби та соціальні наслідки розглядається як фінансова відповідальність. Вона формується через практичний досвід, усвідомлення таких складників, як ощадливість, планування доходів і витрат, дотримання фінансової дисципліни, готовність нести відповідальність за результати власних дій.

Компетентісний підхід щодо формування фінансової відповідальності передбачає органічне поєднання знань, практичних навичок та особистісних якостей. В освітньому процесі це реалізується через інтеграцію фінансових тем у зміст навчальних предметів, застосування активних методів навчання – дискусій, тренінгів, проєктів, рольових ігор, кейс-аналізу. Такі форми роботи забезпечують моделювання реальних фінансових ситуацій, у яких учні вчаться приймати рішення, аналізувати ризики, визначати пріоритети та робити висновки з власних помилок, а це створює умови для розвитку відповідального ставлення до фінансів і підвищує практичну цінність освітнього процесу [7].

Слід зауважити, що важливим аспектом є виховний компонент цього процесу – фінансова культура учнів. Ставлення до вирішення фінансових питань, очікування, фінансові звички, щоденні фінансові рішення, дії та моделі поведінки з грошима є свідченням рівня фінансової культури населення. Вона має базуватися на чесності, відповідальності, умінні відрізняти потреби від бажань, відповідальному ставленні до кредитів і заощаджень. У цьому процесі значну роль відіграють не лише педагоги, а й батьки, громадські організації, засоби масової інформації, які формують фінансове середовище соціалізації дитини [4].

Застосування компетентісного підходу сприяє перетворенню учня з пасивного споживача знань на активного суб'єкта навчання, який набуває досвіду реального управління фінансовими ресурсами. Результатом такого підходу стає становлення особистості, здатної відповідально планувати власне майбутнє, ухвалювати обґрунтовані рішення й ефективно діяти у сфері фінансів [1].

Загалом, до педагогічних умов ефективного формування фінансової відповідальності учнів у процесі компетентнісного навчання можна віднести:

1. *Створення навчального середовища, що стимулює практичну діяльність учнів.* Організація освітнього простору має бути спрямована на забезпечення активної взаємодії здобувачів освіти з реальними фінансовими ситуаціями. Таке середовище повинно поєднувати елементи теоретичного пізнання з практичними діями, що дають змогу учням застосовувати знання на практиці. Йдеться про інтеграцію онлайн-ресурсів, шкільних фінансових клубів, симуляційних ігор, участь у конкурсах і волонтерських проєктах економічного спрямування. Саме така активна взаємодія з реальними економічними процесами сприяє формуванню усвідомленої поведінки, відповідального ставлення до власних ресурсів і фінансових рішень.

2. *Використання проєктних методів, орієнтованих на розв'язання реальних фінансових проблем.* Метод проєктів є одним із найефективніших інструментів розвитку фінансової грамотності та відповідальності, адже він дає змогу учням самостійно досліджувати актуальні проблеми, шукати практичні шляхи їх розв'язання, аргументувати власні фінансові рішення.

3. *Застосування цифрових ресурсів і тренажерів для моделювання економічних ситуацій.* Інформаційно-комунікаційні технології відкривають широкі можливості для розвитку фінансових компетентностей. Використання онлайн-платформ, фінансових симуляторів, мобільних застосунків для управління бюджетом дає змогу створити безпечне середовище, у якому учні можуть експериментувати з фінансовими рішеннями без реального ризику.

4. *Організація рефлексії та самооцінювання результатів навчання.* Важливим компонентом процесу формування фінансової відповідальності є усвідомлення власних дій і результатів. Регулярна рефлексія сприяє розвитку навичок самоконтролю, планування й оцінювання ефективності особистих фінансових стратегій. Учні доцільно залучати до самооцінювання власних досягнень, аналізу типових помилок, обговорення шляхів поліпшення фінансової поведінки. Саме через рефлексію формується відповідальне ставлення до ресурсів, здатність аналізувати наслідки дій і прагнення до саморозвитку [2; 3; 6].

Отже, формування фінансової відповідальності є невід'ємним складником сучасної компетентнісно орієнтованої освіти. Воно забезпечує підготовку учнів до самостійного прийняття фінансових рішень, розвиток критичного мислення та свідомого ставлення до ресурсів. Компетентнісний підхід у навчанні фінансової грамотності сприяє становленню особистості, здатної не лише володіти знаннями, а й ефективно застосовувати їх у житті, виявляючи економічну активність і соціальну відповідальність.

Список використаних джерел. 1. Андрущенко В. П. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: методологічні засади та практичні виміри. Київ : Освіта України, 2021. 248 с. 2. Васильєва Н. М. Формування фінансової компетентності учнів у процесі навчання суспільних дисциплін. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 7 (111). С. 35–44. 3. Козак Л. В. Фінансова грамотність як складова економічної компетентності учнів. *Економіка та освіта*. 2022. № 3. С. 45–51. 4. Мельничук Л. Фінансова грамотність і культура особистості. Львів : Вид-во, 2021. 176 с. 5. Національна стратегія фінансової грамотності України. URL: <https://is.gd/m0rTQd> 6. Новосад О., Шевчук І. Метод проєктів при вивченні фінансової грамотності в школі. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції. Луцьк, 2024. С. 204–205. 7. Савченко О. Я. Компетентнісний потенціал змісту шкільної освіти: теорія і практика реалізації. Київ : Педагогічна думка, 2020. 304 с.